
DIMENSIUNEA CREȘTINĂ A VIEȚII ȘI ACTIVITĂȚII ELENEI CUZA

Andrei CREȚU*

Cuvinte cheie: *corespondență, scrisoare, credință, modestie, răbdare, filantropie, altruism.*

Keywords: *correspondence, letter, faith, modesty, patience, compassion, altruism.*

Abstract

The religious feelings of Princess Elena Cuza had a rigorous source of moral and spiritual education in the parental home. Although she has left the parent home early, Princess Elena continued to nurture the love for those who gave her life and taught her respect for Christian principles. Getting to the highest social position, as First Lady, she has never changed her humble character. The benevolent acts she initiated and enthusiastically supported - be it addressed to the poor, the sick, the orphans, the pupils, the prisoners - highlight the sensitivity of her soul and the love for her fellow human beings. The devotion to her husband is remarkable. Even if after a few years she lost the privileged rank as First Lady, virtuous actions for helping those in need continued throughout her life. All of these aspects made Princess Elena appreciated and particularly respected by her contemporaries.

Dacă pentru unii dintre semenii noștri existența umană reprezintă o mare necunoscută, pentru creștini viața este o taină iar pentru istorici constituie destine care se descoperă și se redescoperă într-o complexitate variată, în funcție de perspectiva de analiză și resursele documentare avute la dispoziție.

O abordare din punct de vedere creștin a vieții pe care a trăit-o Elena Cuza presupune identificarea și analiza însușirilor spirituale și morale de care a dat dovadă, cunoașterea vieții sale personale și a faptelor dar și opiniile și aprecierile celor care au avut privilegiul să trăiască în preajma ei și să o cunoască. Viața consacrată iubirii dezinteresate față de cei din jur, respectul și dragostea față de părinți, sentimentele profunde și statornice față de soțul ei, credința, răbdarea, iertarea, modestia, năzuința de mai bine pentru cei aflați în nevoi și sprijinirea acestora prin sacrificarea binelui personal sunt doar câteva aspecte ale personalității Elenei Cuza. Deși făcea parte din înalta societate, oamenii de rând au respectat-o și iubit-o pentru că i-au perceput atitudinea de om, comportamentul simplu, lipsit de prefăcătorie. Rafinamentul ei nu avea nimic artificial. Atât contemporanii cât și posteritatea recunosc în principesa Elena Cuza un personaj aproape legendar care s-a impus nu într-un mod frapant, nu din dorința

* Pr., Parohia Sauca, comuna Laza, județul Vaslui.

de a epata ci prin demnitatea și sinceritatea stilului de viață. Dănuirea ei în istorie este exprimată de o viață autentică, devenită simbol de compasiune și bunătate.

Născută în casa postelnicului Iordache și Ecaterina Rosetti, Elena și-a petrecut copilăria la moșia de la Solești și în casa bunicilor dinspre mamă, la conacul logofătului Dumitrache Sturdza de la Miclăușeni. Familia a constituit mediul în care a trăit primii ani ai existenței personale, s-a dezvoltat și s-a format pentru viață. Ea a reprezentat un prim instrument de reglare al interacțiunilor dintre copil și mediul social, a asigurat condițiile necesare trecerii prin stadiile de dezvoltare ale copilăriei și care a marcat structura personalității individuale. A fost o perioadă de acumulare și formare, de trăire intensă într-un univers ancestral care îi va defini ascensiunea trăirilor sufletești. Mama sa, Ecaterina Rosetti, o femeie conservatoare, cunoscută ca „*o fire dreaptă, hotărâtă la fapte, chibzuită și foarte religioasă*” i-a oferit o educație riguroasă. A învățat franceza și germana cu profesori și guvernante aduși din străinătate în casa unchiului Constantin Sturdza din Șcheia, pentru ca mai apoi să-și continue instrucția la Iași¹. În acest creuzet de relații, valori și sentimente, tânăra Elena a primit forța și imboldul principal al dezvoltării sale. Amplul proces de schimbare și modernizare pe care l-au cunoscut cei ce aparțineau claselor din înalta societate românească de la jumătatea secolului al XIX-lea nu vor atinge filonul sănătos de educație morală a tinerei Elena.

Corespondența purtată de Elena Cuza cu cei ce i-au dat viață exprimă într-un limbaj sintetic trăsăturile intelectuale și morale prin care s-a remarcat, reprezintă mărturia convingătoare a trăirilor intime dar și semnificația și valoarea unei conduite exemplare. Elena Cuza a nutrit față de părinții săi Ecaterina și Iordachi Rosetti o dragoste filială și un respect de excepție. Această atitudine afectivă, pusă în evidență de corespondența purtată între fiică și părinți, vădesc o legătură strânsă și sentimente de aleasă prețuire. Întâlnim în multe epistole formule de adresare de genul: „*dragii și bunii mei părinți*”², pentru a încheia cu „*...dragii și bunii mei părinți, primiți respectuoasele mele salutări și stima mea cea mai deosebită cu care am cinstea să fiu fiica dumneavoastră cea mai devotată*”³, sau, „*respectuoase sărutări de mâini*”⁴, pentru ca în altă scrisoare să găsim manifestată afecțiunea prin cuvintele: „*sărutându-vă mâinile de un milion de ori, sunt fiica dumneavoastră devotată*”⁵. Deși pentru cei de astăzi pare mai greu de exprimat un asemenea respect față de tată, pentru tânăra Elena Cuza, femeie căsătorită și cu rosturi sociale înalte, având soțul în funcția de președinte al tribunalului din ținutul Covurlui, nu-i era jenă să-i scrie părintelui său de la Solești cu naturalețe și simplitate: „*iubite și cinstite tată*”, pentru a încheia „*cu fiască supunere îți sărut mâinile*”⁶ sau „*îți sărut mâinile cu respect și sunt a matale devotată fiică*”⁷. Cu toate că nu avem scrisori adresate direct bunicilor, în cele adresate părinților găsim manifestate

¹ Maria Platon, *Doamna Elena Cuza - un destin dramatic și pilduitor*, în volumul *Doamna Elena Cuza, un destin pentru România*, coordonatori Aurica Ichim, Mircea Ciubotaru, Sorin Iftimi, Editura Palatul Culturii, Iași, 2011, p. 10.

² *Principesa Elena Cuza, Corespondență și acte, 1840 - 1909*, Ediție îngrijită, note și indici de Virginia Isac și Aurica Ichim, Editura Junimea, Iași, 2009, p. 33.

³ *Ibidem*, p. 34.

⁴ *Ibidem*, p. 37.

⁵ *Ibidem*, p. 41.

⁶ *Ibidem*, p. 22.

⁷ *Ibidem*, p. 48.

sentimentele și față de bunici: „*respectuoase sărutări de mâini bune noastre bunici, de asemenea bunicului...*”. Și tot în aceleași scrisori, Elena își mărturisește dorul față de frați și soră⁸: „*îmbrățișez din toată inimă pe frații și sora mea*”⁹.

O bogată corespondență a fost purtată de Elena Cuza cu mama sa. Scrisorile, redactate în limba franceză, și care acoperă o perioadă lungă de timp – din 1840 până în 1869 – exprimă un atașament rar întâlnit, cultivând sentimentul iubirii până la venerație. Dacă în unele scrisori se adresează cu simplul „*dragă mamă*”¹⁰, găsim și formulări mai afectuoase precum „*draga și buna mea mamă*”¹¹, „*preaiubita mea mamă*”¹², „*mult iubita mea mamă*”¹³, „*draga și duioasa mea mamă*”¹⁴, „*draga și mult iubita mea mamă*”¹⁵, „*scumpa și preaiubita mea mamă*”¹⁶. Despărțirea de mamă o face să-și exprime regretul și să-și arate neconținut dorul: „*trebuie să mă bizui mult pe inima matală, pentru a lăsa să treacă atâtea zile fără a te încredința de afecțiune mea și a-ți spune, dragă mamă, că te iubesc mult, în bucuriile și tristețile mele gândul meu este tot timpul la matală*”¹⁷, iar în alta îi scrie: „*când ești atât de departe, cât de mult inima mea suferă*”¹⁸. Aceeași efuziune o întâlnim și la finalul scrisorilor; în mod invariabil, în cele mai multe scrisori încheierea se face prin expresiile „*îți sărut mâinile și rămân devotata matală fiică*”¹⁹, sau „*buna și adorabila mea mamă, îți sărut de un milion de ori dragele tale mâini*”²⁰ ... și sunt prea supusa matală fiică”²¹; „*scumpă și mult iubită mamă, îmbrățișându-te din toată inima, rămân pentru toată viața devotata și afectuoasa matală fiică*”²². Deși conținutul scrisorilor nu transmite informații de interes general întrucât sunt abordate aspecte de interes personal și familial, sunt documente de o valoare excepțională, izvoare de referință care lămuresc viața principesei reliefând faptele, gândurile și sentimentele celei ce le-a scris.

Prin respectul manifestat pentru părinți, Elena Cuza exprimă, de fapt, respect pentru viață, pentru cei care i-au dat viață și implicit pentru Dătătorul Suprem al vieții. În acest context ne putem întreba dacă Elena Cuza a fost sau nu marcată de o credință reală în existența lui Dumnezeu și dacă a cultivat sentimente de trăire duhovnicească. Educația severă primită în copilărie a presupus și adoptarea unui stil de viață auster evidențiat de respectarea fără abatere a preceptelor credinței strămoșești. Ecaterina Rosetti, mama Elenei era o fire profund credincioasă și, ca o transpunere concretă a sentimentelor pioase de care era animată, a ctitorit biserica din Solești. Pentru realizarea

⁸ Iordachi și Ecaterina Rosetti au avut cinci copii, Elena a fost prima născută în 1825, Constantin (1827 - 1885), Dimitrie (1830 - 1903), Zoe (1833 - 1858), Theodor (1837 - 1923).

⁹ *Ibidem*, p. 24, 30.

¹⁰ *Ibidem*, p. 13, 15, 17, 19, 21, 25, 158, 163, 174, 196, 200.

¹¹ *Ibidem*, p. 29, 31, 44, 46, 51, 55, 57, 61, 65, 98, 104, 117, 133, 155, 178, 187, 188, 203, 204.

¹² *Ibidem*, p. 35, 167, 176, 184, 192.

¹³ *Ibidem*, p. 53, 92, 106, 122.

¹⁴ *Ibidem*, p. 66.

¹⁵ *Ibidem*, p. 71, 74, 120, 129, 131, 135, 137, 138, 142.

¹⁶ *Ibidem*, p. 77, 147.

¹⁷ *Ibidem*, p. 163.

¹⁸ *Ibidem*, p. 174.

¹⁹ *Ibidem*, p. 25.

²⁰ *Ibidem*, p. 46, 48, 51.

²¹ *Ibidem*, p. 54, 71, 74, 77.

²² *Ibidem*, p. 84.

sfântului locaș a făcut eforturi materiale uriașe și a cheltuit fără reținere din avutul său, apelând și la sprijinul copiilor atunci când a fost în nevoie²³.

Un criteriu simplu pentru a justifica credința în Dumnezeu îl constituie mersul la biserică.

Participările la actele cultice nu presupun în mod automat și o trăire autentică a sentimentului religios. Este sigur că Prima Doamnă a țării avea și obligații în acest sens; existau slujbe la care familia domnitoare, conform tradiției și protocolului existent la acea vreme, trebuia să ia parte. Simpla prezență la ceremoniile religioase, fără o simțire veritabilă, nu putea fi catalogată drept devoțiune, putea fi ceva formal, lipsit de consistență.

Pentru Elena Cuza valoarea sensibilității religioase se conturează în mod evident în gândurile pe care le exprimă în epistole. Aceste surse transmit nemijlocit trăirea instantanee și prin urmare autentică. Numele lui Dumnezeu este invocat destul de rar în scrisori, nu apare ca un stereotip, nu este banalizat. Referirile la persoana divină sunt făcute cu certitudinea clară a omului care-și mărturisește evlavia față de Cel de Sus și speranța în ajutorul Celui Atotputernic. Trebuie avut în vedere și faptul că Elena Cuza era o persoană inteligentă, educată, credința pe care o cultiva nu avea de-a face cu superstiția sau fanatismul, nu emana bigotism sau habotnicie, ci exprima echilibru și bun simț, vorbim de un nivel superior de înțelegere a realității, de o credință elitistă.

Într-o scrisoare adresată mamei, relatând drumul făcut până la Viena, Elena afișa o atitudine încrezătoare afirmând că „*prin ajutorul lui Dumnezeu am făcut o călătorie plăcută*”²⁴. Același sentiment de încredere se conturează și atunci când, aflând vești despre cei din familie, îi răspunde mamei: „*dragă și mult iubită mamă, am fost foarte fericită să primesc vești de la mata și să văd că toți ai noștri, cu voia lui Dumnezeu, sunt sănătoși*”²⁵.

Aflată la Paris, în iunie 1861, Elena era chemată cu insistență de mama sa pentru a se întoarce în țară. Răspunsul trimis avea o undă de îndoială, amintind ca posibilă revenirea și revederea în septembrie sau „*când va vrea Dumnezeu*”²⁶, punându-și speranța în Cel de Sus care știe mai bine lucrurile din viitor. Anul nou 1862 o găsește pe Elena tot la Paris, de unde-i urează mamei un an fericit, cu nădejdea că Dumnezeu îi va oferi posibilitatea de a-i face astfel de urări încă mulți ani²⁷.

Tot ca o formă de exprimare a credinței în Dumnezeu Elena Cuza va săvârși fapte ale milei creștine botezând și cununând. Astfel, pe 15 februarie 1859 a botezat la Iași în biserica „*Sf. Spiridon*” pe Alexandru, fiul fratelui ei Constantin Rosetti care era căsătorit atunci cu Olga Stoianovici²⁸. Și tot în aceeași biserică din Iași, pe 24 aprilie 1860, a participat în calitate de naș la oficierea cununiei fratelui ei Dimitrie Rosetti cu Ana Catargi²⁹.

²³ Maria Popa, *Moșia Solești din județul Vaslui – proprietatea familiei Rosetti - Solescu*, în „Monumentul”, vol. VIII, Iași, 2007, p. 559.

²⁴ *Principesa Elena Cuza, Corespondență ...*, p. 117.

²⁵ *Ibidem*, p. 122.

²⁶ *Ibidem*, p. 193.

²⁷ *Ibidem*, p. 203.

²⁸ *Ibidem*, p. 49.

²⁹ *Ibidem*, p. 158.

În general, cei care trăiesc plenar viața spirituală sunt înveșmântați cu virtutea modestiei sau a smereniei. Este un mod de viață liniștit, o formă prin care se afișează o anumită sfială, o atenție sporită pentru a nu greși, de a nu deranja; în general vorbim de oameni cu foarte mult bun simț. Această însușire devine antidotul mândriei, aroganței, atitudinii sfidătoare și obraznice, este medicamentul trufiei, tratament pentru cei care prea plini de ei înșiși își arogă drepturi sau calități pe care nu le au sau nu le merită.

Pentru principesa Elena Cuza modestia a fost o caracteristică definitorie și a devenit un stil de viață pe care l-a cultivat din tinerețe și până la trecerea la cele veșnice. Momentul alegerii lui Alexandru Ioan Cuza în funcția cea mai înaltă o ia pe nepregătite și o neliniștește. Scrisoarea pe care o trimite cu acest prilej mamei sale surprinde cum nu se poate mai bine atitudinea ei față de ierarhia socială, modestia și convingerea că Dumnezeu, cel care le rânduieste pe toate îi va da putere să fie la înălțimea cerințelor impuse de societate: „*Draga mea mamă, Providența a vrut să ne răsplătească pentru modestia noastră și să ne ridice la un rang, pentru mine nemeritat. Fie ca Dumnezeu să mă protejeze totdeauna și să-mi dea tot ce trebuie pentru a merita tot timpul entuziasmul, bunăvoința și afecțiunea cu care am fost primită*”³⁰.

Cu aceeași cumpătate în exprimare, cu decență și rezervă față de propriile merite dar și credință în ajutorul lui Dumnezeu îi scria mamei la scurt timp după ascensiunea la cel mai înalt nivel de primă Doamnă: „*Îți mărturisesc că nu știu ce să fac mai întâi, eu care am trăit totdeauna departe de societate, nu cunosc nici eticheta, nici conveniențele, sper că vor fi generoși compatrioții mei și vor scuza naivitatea și simplitatea mea și mata, iubita mea mamă roagă pe Dumnezeu pentru mine să mă ocrotească și să-mi acorde bunăvoința compatrioților mei*”³¹.

Timpul petrecut la Paris, deși departe de familie, dar în același timp departe de viața frământată și grijiile impuse de protocolul de la curte o făceau să se simtă liniștită. La stăruințele mamei de a reveni acasă, Elena îi răspundea: „*...dragă mamă, eu trăiesc liniștită, ferită de acele mii de hărțuiri care acolo aruncau atâta dezgust asupra mărețiilor care mă înconjurau. Nu cumva din această măreție regreți pentru fiica ta? ...E atât de firesc pentru o mamă să aibă ambiții pentru fiica ei. Dar dacă vrei să-ți amintești caracterul și firea mea, vei recunoaște că această existență în care nu-ți aparții niciodată în întregime și care este folosită în lupte ascunse împotriva a tot ce mă înconjoară, nu are de ce să-mi provoace regrete. Dacă nu aș avea în țară un soț, o mamă, o familie pe care-i iubesc, niciodată nu aș reîncepe de bună voie o viață care îți ia totdeauna ce-i mai bun în sufletul nostru*”³². La observațiile mamei că îi scrie rar datorită poziției și obligațiilor sociale pe care le are, Elena Cuza răspundea: „*Îmi reproșezi pe nedrept că te-am uitat și de a te fi uitat mai ales din cauza unei măreții pe care în mod sincer o disprețuiesc și a unei poziții pe care, o știi, nu chiar o ocup*”³³. Toate aceste mărturii sincere pun în evidență starea sufletească și stilul de viață chibzuit, modest, lipsit de pretenții pe care îl ducea principesa României, Elena Cuza.

Un alt aspect marcant al structurii psihice și morale de care a dat dovadă principesa Elena Cuza a fost filantropia. Prima Doamnă a țării a arătat, cu prisosință, o

³⁰ *Ibidem*, p. 148.

³¹ *Ibidem*, p. 149.

³² *Ibidem*, p. 176.

³³ *Ibidem*, p. 206.

atitudine plină de generozitate față de cei aflați în nevoi și a manifestat sentimente de compasiune și înțelegere față de cei aflați pe patul suferinței³⁴. Acțiunile sale de binefacere nu aveau drept scop obținerea celebrității, prestigiului sau reputației. Nici nu avea nevoie de așa ceva. Ea și-a dorit tot timpul o viață retrasă și liniștită. De asemenea, faptele sale caritabile nu aveau motivații expiatoare, nu avea sufletul încărcat de slăbiciuni sau vicii. Scopul binefacerilor izvora dintr-o inimă curată, din sentimentul nepătat al iubirii de semeni și al împlinirii unei datorii, liber asumată, față de societate și față de Dumnezeu.

Revenită în țară, după aproape doi ani petrecuți la Paris, principesa Elena se va implica în activitatea caritabilă cu pasiune și dăruire. În iulie 1862 face mai multe vizite unor stabilimente de binefacere precum spitale și maternități, așezământul copiilor de la Filantropia și spitalul israeliților. În apropiere de Cotroceni se afla azilul copiilor găsiți – orfelinatul – unde erau îngrijite 40 de fete, pentru care guvernul aloca modesta sumă de un galben pentru întreținerea doicilor. Impresionată de situația precară a orfanelor și de sacrificiile pe care le făcea familia doctorului Carol și Ana Davila pentru buna administrare a stabilimentului, prima doamnă a țării oferea din caseta personală suma de 1000 de galbeni. Având în vedere faptul că mulți alți copii aveau nevoie de sprijin, principesa Elena propunea prim-ministrului Nicolae Krețulescu construirea unui nou orfelinat unde să poată fi primiți atât băieți cât și fete. Pe acești copii dorea Elena Cuza să-i aibă în apropiere, numindu-i „*protejații mei*” și propunându-și să-i viziteze adesea, pentru o supraveghere personală specială³⁵.

Inițiativa doamnei a primit susținerea prim - ministrului cât și a domnitorului Cuza, care la 18 iulie a semnat decretul de înființare a Azilului „*Elena Doamna*”³⁶. În calitate de „*patroană*”, Elena Cuza, dorind realizarea grabnică a orfelinatului a numit un comitet de supraveghere format din 12 doamne, aflate sub președinția sa, a hotărât publicarea donațiilor și trecerea acestora la Administrația Serviciului Sanitar, precum și publicarea anuală în *Monitorul Oficial* al unui raport referitor la situația orfelinatului³⁷.

Sentimentele patriotice și de încurajare a faptelor filantropice pe care le exprima într-o scrisoare adresată Elenei Bărcănescu arată implicarea afectivă și profundă a Elenei Cuza în acțiunile de binefacere. Conștientă de marele rol pe care-l au femeile în viața unei nații, principesa formula un adevărat program în care să fie implicate și femeile române: „*La toate națiile, oamenii sunt acei ce femeile au voit să fie. Ele sunt mame și soții. Națiile cu mari virtuți pe care le admiră istoria sunt fapta femeilor ce se află la înălțimea mării lor misiuni pe pământ. Nația română, ea însăși este supusă acestei voințe divine. Ea va fi în viitor ceea ce femeile române vor voi să fie, să nu ne*

³⁴ Aurica Ichim, *Activități caritabile și culturale ale Doamnei Elena Cuza*, în volumul *Doamna Elena Cuza, un destin pentru România*, coordonatori Aurica Ichim, Mircea Ciubotaru, Sorin Iftimi, Editura Palatul Culturii, Iași, 2011, pp. 14 - 15.

³⁵ *Principesa Elena Cuza, Corespondență ...*, pp. 207 - 208.

³⁶ Mihai Ipate, *Doamna Elena Cuza și Cotrocenii*, în vol. *Doamna Elena Cuza, un destin pentru România*, p. 41.

³⁷ *Ibidem*, p. 42, vezi și *Monitorul. Jurnalul Oficial al Principatelor Unite*, 1862, nr. 158, 19 iulie, p. 639. *Note și documente relative la Asilul Elena Doamna de copile orphane*, București, Imprimeria Ioan Weiss, 1870, pp. 7 - 9; Emilia Grecu, *Azilul Elena Doamna și ajutorul domnesc dat orfanilor*, Editura Casa Școalelor, 1944, pp. 171 - 172; *Istoria Cotrocenilor în documente (sec. XVII - XX)*, vol. coordonat de Carmen Păsculescu Florian și Marian Constantin, Editura Sigma, 2001, pp. 158 - 159.

îndoim. Ele sunt chemate, ca mame, înainte de alții, de a lucra pentru creșterea unei generații în viitorul apropiat. Numai când toate femeile române vor fi convinse de acest viitor, din această zi, viitorul României este cheazășuit. Eu una am încredere că mamele române au și convingerea marilor foloase din o asemenea lucrare a lor, au și tot ce trebuia pentru a realiza o asemenea credință. Unele din nenumăratele datorii ce constituie frumoasa misie a femeilor, sunt acelea filantropice și pioase despre care femeile române au dat întotdeauna dovezile cele mai vii. Azilul Elena, fundat prin ajutorul românilor binevoitori, azil al copilăriei nefericite, este înainte de toate recomandat ca el să devină fapta lor. Cunosc gingășia inimii domniilor voastre prea mult, și-mi fac plăcerea a-mi pune asupra-i prea multă speranță ca să vă recomand cu încredere acest azil al nefericitelor mlădițe venite la soarele vieții, sfiicioase, tremurânde, părăsite și surzând mamelor române și lui Dumnezeu, singurul lor protector”³⁸.

Una din inițiativele Principesei pentru colectarea fondurilor necesare orfelinatului a fost și aceea de a se organiza o „loterie” cu „mici obiecte plăcute”, donate de doamnele cu dare de mână. Aceste obiecte fie erau trimise orfelinatului fie erau vândute, obținându-se banii necesari întreținerii³⁹. Referitor la această activitate a Doamnei Elena Cuza ziaristul francez Ulysse de Marsillac, venit în țară în 1852 și stabilit la București, scria că Azilul face cinste și onoare României și că „în 1862 Providența a adus-o aici pe Elena Cuza, întruchiparea bunătății, generozitatea simplă și blândă, care făcea binele fără ostentație și care nu profita de înalta sa poziție, decât pentru a-i ajuta pe cei în suferință”⁴⁰.

În august 1862 principesa vizita din nou spitalele din București, maternitatea, Ospiciul infirmilor și al smintiților de la Mărcuța, spitalul militar, spitalul israelit. Deși era nevoie de îmbunătățiri, aprecia curățenia, zelul și instrucția de care dădea dovadă personalul. De asemenea, își exprima considerația față de Administrația Sanitară care depunea eforturi pentru dezvoltarea și buna cărmuire a acestor așezăminte. În scrisoarea adresată prim-ministrului Nicolae Krețulescu, Elena Cuza afirma, cu tărie, că „nimic nu poate onora o țară decât totalitatea așezămintelor caritabile, care ar răspunde la toate necesitățile. Azilul deschis în viitor copiilor găsiți nu este decât cel dintâi pas pe această cale. Mă voi simți foarte fericită în ziua când voi izbuti să deschid și bătrâneții un azil, al cărui loc s-a și găsit într-o poziție frumoasă și sub mărețele umbri de la Pantelimon”⁴¹.

Activitatea Doamnei nu s-a rezumat doar la capitala țării. Pe 20 august 1862 o aflăm la Iași unde vizitează așezămintele de binefacere, spitalele, închisoarea, împărțind ajutoare și sfaturi. Totodată, vizitează Muzeul de Istorie Naturală, Școala de Arte Frumoase și Institutul de Fete unde hotărăște înființarea unei capele⁴².

³⁸ *Principesa Elena Cuza, Corespondență ...*, p. 219.

³⁹ *Ibidem*, p. 220.

⁴⁰ Ulysse de Marsillac, *Bucureștiul în veacul al XIX-lea*, ediție îngrijită de Adrian Silvan Ionescu, Editura Meridiane, București, 1999, p. 254.

⁴¹ *Principesa Elena Cuza, Corespondență...*, p. 212; vezi și *Monitorul. Jurnal Oficial al Principatelor Unite*, nr. 182, 18 august 1862, pp. 765 - 766; Lucia Borș, *Doamna Elena Cuza*, București, Editura Națională, p. 136.

⁴² *Ibidem*, p. 213.

Nenumăratele acte de binefacere realizate de Elena Cuza în țară au avut ecouri și în presa străină. În *Monitorul Oficial* din 7 septembrie 1862 a fost publicată o știre preluată din jurnalul *L'Union* din Paris după o corespondență din București: „Este încă o serie de lucrări care se săvârșesc în afară de orice luptă politică, acestea sunt operele pioase și de binefacere a cărei direcțiune a luat-o Măria Sa Doamna Elena și care prosperează în mâinile sale grație binevoitoarei sale solitudinii și grație asemenea sprijinului unanim ce aceste opere găsesc în țară”⁴³.

Pentru sprijinirea activității de la Azilul „Elena Doamna” Vasile Alecsandri oferea Principesei culegerea de poezii populare *Doine, Balade, Lăcrimioare*. Mulțumindu-i pentru gestul făcut, Principesa îi scria: „vă mulțumesc că ați dat ca desăvârșită proprietate lucrările voastre poetice la Azilul Elena ce am fondat pentru pruncii găsiți. Această lucrare este o comoară adevărată pentru bieții mei micuți adăpostiți și o primesc cu recunoștință. Voi ca edițiile care se vor face și se vor vinde în folosul Azilului Elena să fie demne de scrierile și simțămintele voastre”⁴⁴.

La Galați exista un orfelinat înființat de o veche prietenă a Principesei, doamna Ghica. Aici se aflau întreținute 20 de fete, iar mijloacele de susținere erau precare. Sprijinul material oferit de Principesă precum și îndemnul adresat prefectului pentru sprijinirea așezământului au fost de un real folos⁴⁵. Actele de binefacere ale Elenei Cuza au fost făcute și către Spitalul „Caritatea” din Galați. În anul 1862 Doamna a luat inițiativa construirii unui pavilion cu 92 paturi pentru Maternitate și o secție de copii. În acest context, ea a donat suma de 1.000 lei pentru zidirea noului așezământ medical. Donațiile pentru urbea Galațiului au continuat și mai târziu, în anul 1893, când Principesa nu mai avea puterea și influența de altă dată, însă reușea să arate că fapta cea bună izvorăște dintr-un suflet plin de dăruire. Deși se afla și ea într-o situație financiară delicată, oferă totuși suma de 12.000 lei⁴⁶.

În octombrie 1863 Elena Cuza se afla la palatul Bibescu din Craiova. Faptele bune, nu conținesc. Făceau parte dintr-un program cadru care aveau ca temei principiul enunțat de apostolul Iacov în epistola sa: „credința fără fapte este moartă”⁴⁷. La palatul Bibescu din Craiova Principesa Elena a primit 107 petiții pentru ajutor bănesc de la femei sărace. Nici una nu a fost trecută cu vederea, pentru toate a dispus să fie sprijinite⁴⁸.

În luna iunie 1864 țara a trecut printr-o grea încercare datorită condițiilor meteo nefavorabile. Ploile abundente au făcut ravagii atât în capitală cât și în țară. Nenumărații sinistrați aveau nevoie de sprijin. S-au făcut liste de subscripție, domnitorul și principesa ajutând din fondurile personale, fiecare cu câte 16.000 lei⁴⁹.

Aceste câteva aspecte reliefează faptul că Principesa Elena Cuza a fost o persoană dedicată activității filantropice. Sprijinirea celor din jur a fost misiunea vieții

⁴³ *Ibidem*, p. 214.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 215.

⁴⁵ *Ibidem*, p. 223.

⁴⁶ Cristian Dragoș Căldărar, *Doamna Elena Cuza și orașul Galați*, în vol. *Doamna Elena Cuza, un destin pentru România*, pp.48 - 49.

⁴⁷ Iacov (2:26).

⁴⁸ Cristian Dragoș Căldărar, *op. cit.*, p. 228; vezi și Paul Rezeanu, *Craiova. Amintirile orașului*, Craiova, Editura Alma, 2006, p. 78.

⁴⁹ *Ibidem*, p. 237.

sale. Prin întreaga sa activitate a dat mărturie de credință în valorile morale și spirituale împlinind porunca iubirii de semeni și de Dumnezeu. Poporul a iubit-o și și-a arătat recunoștința și admirația atât în timpul vieții cât și după trecerea la cele veșnice.

Contemporan cu principesa, medicul Scarlat Lalu din Piatra Neamț, consemna: „*Principesa Elena Cuza a fost o martiră – prin urmare o sfântă a neamului nostru. Numai ceea ce știu eu că a dăruit prin intermediul meu populațiunii nevoiașe din orașul și din întreg județul nostru – dat fiind modestele sale venituri – întrece tot ceea ce ne-am putea închipui. Nu rămânea sfintei Principese – cât a stat la Piatra – pentru nevoile ei strict personale: pensiunea, chiria, o rochie pe an, nici a zecea parte din ceea ce dăruia. Trăia extrem de modest pentru a da la alții cât putea mai mult, împărțind în același timp la toți și ceva din inima ei ... nemaipomenit de compătimitoare și de bună*”⁵⁰.

Anul 1909 a fost marcat de nenumărate manifestări închinare semicentenarului unirii. Asemenea acțiuni s-au desfășurat pe întreg cuprinsul țării. La Iași, timp de trei zile, pe 23, 24 și 25 ianuarie au avut loc serbări în școli și la universitate, tedeumuri și slujbe de pomenire la catedrala mitropolitană și în diferite biserici, expoziții cu documente, medalii, cărți și obiecte care au aparținut domnitorului unirii, Alexandru Ioan Cuza⁵¹. Cuvântările ținute cu acest prilej au scos în evidență starea de spirit și sentimentele pe care le nutreau românii față de cei care au depus eforturi pentru împlinirea idealurilor de unitate națională. Din partea secției Iași a Ligii culturale s-a organizat la Teatrul Național o amplă manifestare cu discursuri înflăcărâte și diverse bucați corale. Într-un asemenea context, nu putea fi trecută cu vederea cea care a stat alături de marele domnitor, Principesa Elena. După acțiunea de la teatru, reprezentanții Ligii culturale, dr. Manicatide, Alexandru Xenopol și Nicolae Iorga au redactat și trimis două telegrame, una Regelui și una doamnei Elena Cuza. Cuvintele adresate mării doamne reflectă cu prisosință imaginea pe care o avea principesa în inimile românilor din acea vreme: „*Celei mai sfinte prin jertfă și iertare dintre femeile României îi trimitem expresiunea celei mai adânci venerații în ziua în care un neam întreg serbează 50 de ani de la întemeierea României, în numele și prin munca răposatului întru pomenire Alexandru Ion I-ii, cel dintâi Domn al României Unite*”⁵².

⁵⁰ S. D. Lalu, *Diverse*, fascicolul II, Tipografia Cultura, București, 1943, p. 631.

⁵¹ „Albina”, *Revista Enciclopedică Populară*, anul XII, nr. 21/22 februarie 1909, pp. 556 - 557.

⁵² *Ibidem*, p. 562.

Elena Cuza – 1862
Fotografie, atelier necunoscut, BAR,
Cabinetul de Stampe, Desene, Hărți și
Fotografii

Elena Cuza – 1909
Fotografie, Atelier I. Nicolescu, BAR,
Cabinetul de Stampe, Desene, Hărți și
Fotografii